

Ольга БІЛЯКОВСЬКА,

orcid.org/0000-0003-2880-6826

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

Львівського національного університету імені Івана Франка

(Львів, Україна) olha.bilyakovska@lnu.edu.ua

ЯКІСТЬ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

У статті розглянуто проблему якості освітнього процесу в закладах вищої освіти. Сучасні зміни, що відбуваються в системі освіти, зокрема в освітньому процесі як важливому факторі забезпечення якості підготовки майбутніх вчителів, спрямовані на ефективне управління та вдосконалення всіх компонентів, піднесення культури діалогового спілкування та впровадження інноваційних технологій. Якісні результати вищої освіти знаходять своє відбиття в змістовному наповненні й спрямованості освітнього процесу закладу вищої освіти, ефективній організації, науково-педагогічному, матеріально-технічному забезпеченні, формуванні системи оцінки й контролю результатів підготовки фахівців, зокрема майбутніх учителів.

Освітній процес у вищій школі розглянуто як складну систему організації, управління та розвитку пізнавальної діяльності студентів, як процес цілісного формування майбутнього вчителя. Якість освітнього процесу залежить від змісту, форм і методів навчання; навчально-методичного, матеріально-технічного й ресурсного забезпечення, а також від обраної концепції навчання, конструктивної взаємодії викладачів і студентів. Освітній процес у вищій школі окреслено як систему взаємодії та ефективного функціонування програмно-планового, організаційного, інформаційного, комунікативного, навчально-методичного, виробничого, науково-дослідного, самоосвітнього, контрольо-оцінного компонентів із метою організації та управління професійним, особистісним розвитком майбутніх учителів відповідно до встановлених результатів навчання. Якісний освітній процес як система взаємодії сукупності визначених компонентів спрямований на забезпечення головної мети вищої школи – підготовки компетентного вчителя, висококваліфікованого фахівця, потрібного на освітньому ринку.

Ключові слова: *освітній процес, професійна підготовка, майбутні вчителі, якість освітнього процесу, компоненти.*

Olha BILYAKOVSKA,

orcid.org/0000-0003-2880-6826

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of General Pedagogy and Pedagogy of High School

of Ivan Franko National University of Lviv

(Lviv, Ukraine) olha.bilyakovska@lnu.edu.ua

QUALITY OF THE EDUCATIONAL PROCESS AS A FACTOR OF IMPROVING THE LEVEL OF TEACHERS' PROFESSIONAL TRAINING

The article deals with the problem of quality of the educational process in a higher education institution. Transformations happening in the system of higher education, particularly in the educational process as an important factor of quality assurance of teacher training, aim at the effective management and improvement, the development of the culture of dialogue and the implementation of innovative communication technologies. Qualitative results of higher education find their reflection in meaningful content and direction of the educational process of a higher educational institution, effective organization, scientific and pedagogical as well as material and technical support, development of a system of evaluation and control of the results of professional training, including future teachers.

The educational process in a higher education institution is studied as a complex system of organization, management and development of students' cognitive activity and also as a process of multifaceted formation of a future teacher. Quality of the educational process depends on content, forms and methods of teaching, teaching and methodological, material and technical and resources provision, as well as on a chosen teaching concept and constructive cooperation between teachers and students. The educational process in a high school is defined as a system of cooperation and effective functioning of programme and planning, organizational, informative, communicative, teaching and methodological, production, research, self-education and control and evaluation components directed at organizing and managing professional and personal development of future teachers according to the fixed results of studying. Being a system of interactions of the determined components, the educational process is directed at ensuring the main goal of a high school, i.e. training a competent teacher, a highly qualified specialist who is in demand in the educational market.

Key words: *educational process, professional training, future teachers, quality of an educational process, components.*

Постановка проблеми. Докорінні зміни, що відбулися в економічній, політичній, соціальній і культурній сферах суспільного життя, зумовили необхідність реформування системи освіти, яка є одним із найважливіших індикаторів сталого людського розвитку, гарантом існування, відтворення та поступу цивілізації. Сучасна освіта розглядається як ключовий чинник стабільного розвитку держави, а якість вищої освіти стає головним фактором підготовки конкурентоспроможного фахівця.

В умовах швидкого розвитку нових технологій і висхідного обсягу інформаційних потоків гостро постає потреба у висококваліфікованих фахівцях освітньої сфери, здатних до творчої професійної діяльності й конструктивного й критичного мислення. Саме тому пріоритетом вищої освіти стає якісна підготовка вчителів, які не лише ґрунтовно володіють фахом (в розрізі предмету), але й орієнтуються в інноваційних технологіях, здатні працювати на рівні вимог світових стандартів, готові до постійних творчих пошуків, саморозвитку, професійної мобільності. Модернізаційні процеси у вищій професійній освіті спрямовані на оновлення змісту підготовки майбутніх вчителів, удосконалення методик викладання, форм і методів навчання, забезпечення якості освітньої діяльності. Власне, модернізація освіти є комплексним, усебічним оновленням усіх ланок освітньої системи шляхом поєднання власних традицій і передового світового досвіду на основі парадигми навчання впродовж усього життя (Сухарніков, 2012: 16). Проте процеси модернізації подекуди наштовхуються на перепони, що зумовлені масовістю вищої освіти, недостатнім рівнем шкільної підготовки вступників до вищої школи, невідповідністю отриманих у закладах вищої освіти знань, умінь, соціальних компетенцій із реальними вимогами роботодавців, ринку праці. З огляду на це, виникають суперечності між:

1) складними й розмаїтими завданнями професійної діяльності майбутніх вчителів і регламентованим, подекуди, змістом освітніх програм;

2) необхідністю індивідуального підходу до розвитку здібностей студентів і, здебільшого, традиційним, масовим проведенням навчальних занять;

3) потребою сформувати в студентів здатність до самостійного отримання та застосування знань і недостатнім рівнем організації самостійної діяльності.

Крім того, існують соціально-економічні чинники, які мають вплив на якість освіти та якість професійної підготовки зокрема, а саме недостат-

ній обсяг фінансування, низька оцінка результатів інтелектуальної праці, «не престижність» вчительської професії тощо.

Аналіз досліджень. Аналіз науково-педагогічної літератури дає підстави стверджувати, що сучасні дослідники приділяють значну увагу проблемі професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів у контексті забезпечення її ефективності та якості. Так, науковцями досліджено загальні засадничі принципи організації освітнього процесу й основні напрями конструювання змісту професійної підготовки майбутніх учителів (В. Андрущенко, В. Бондар, В. Кремень, С. Сисоєва, Л. Хоружа); питання впровадження інноваційних технологій, раціональних методів навчання та виховання (О. Комар, М. Пантюк, О. Пехота, О. Ярошинська); формування творчої особистості й професійної компетентності майбутнього педагога в процесі підготовки (О. Дубасенюк, О. Савченко, С. Скворцова, Л. Хомич).

Мета статті полягає у викладенні питання організації освітнього процесу в закладі вищої освіти як важливого чинника якості професійної підготовки майбутніх учителів.

Виклад основного матеріалу. Сучасні зміни, що відбуваються в системі освіти, зокрема в освітньому процесі як важливому факторі забезпечення якості підготовки майбутніх вчителів, спрямовані на ефективне управління та вдосконалення всіх компонентів, піднесення культури діалогового спілкування та впровадження інноваційних технологій. Адже поступ на шляху забезпечення якості вищої освіти «зумовлений мистецтвом поєднання досвіду минулого з викликами сучасності. І будь-яка відсутність міри в цих тенденціях знищує цілісність безперервного руху педагогічної науки до нових форм розуміння світу й втілення цього розуміння в зміст освіти. Минуле вбудоване в ритми сучасного життя, виявляється в глибинних розумових процесах, які потребують поєднання у свідомості людини. У діалозі з минулим освіта шукає нові засоби діяльності й розвитку людини» (Лур'є, 2009: 34). Якісні результати вищої освіти знаходять своє відбиття в змістовному наповненні й спрямованості освітнього процесу закладу вищої освіти, ефективній організації, науково-педагогічному, матеріально-технічному забезпеченні, формуванні системи оцінки й контролю результатів підготовки фахівців, зокрема майбутніх учителів.

Зазначимо, що якість освітнього процесу, як і будь-якого іншого процесу, що спрямований на конкретні результати й відбувається з урахуванням відповідних закономірностей і принципів,

потребує чіткого визначення етапів, складових частин, характеристик, повноважень, ролей суб'єктів навчання щодо виконання різних функцій та інших аспектів, які дозволяють освітній процес розглядати як систему. С. Архангельський трактує освітній процес у вищій школі як «складну систему організації, управління та розвитку пізнавальної діяльності студентів, як процес багатобічного формування фахівця вищої кваліфікації» (Архангельський, 1980: 44). Науковець переконаний щодо необхідності широкої якісної оцінки освітнього процесу у вищій школі, який вирізняється складною функціональною структурою. Сучасний стан і результативність освітнього процесу як системи і його компонентів потребує дослідження багатьох моноякісних і поліякісних характеристик. Власне якісна оцінка освітнього процесу дозволяє виокремити його складові, визначити їхній стан, виявити причини й чинники впливу на окремі компоненти, схарактеризувати суттєве й несуттєве у функціонуванні кожного компонента системи. Однак, як вважає дослідник, лише якісна характеристика освітнього процесу у вищій школі не відіб'є цілісно його реальний стан, бо не буде об'єктивною без кількісних показників. Кількісні показники визначають залежність властивостей, зв'язків і відношень між складовими частинами освітнього процесу (Архангельський, 1980: 40). Поєднання якісних і кількісних показників під час оцінки ефективності й результативності освітнього процесу дозволяє обґрунтовано модифікувати, розвивати освітній процес у вищій школі відповідно до вимог суспільства, науки, потреб особистості тощо.

Так, Н. Кузьміна визначає освітній процес у закладі вищої освіти як педагогічну систему, що характеризується певною кількістю взаємопов'язаних структурних і функціональних компонентів, підпорядкованих цілям навчання та виховання особистості (Кузьміна, 1972). Водночас науковці вважають, що освітній процес у закладах вищої освіти варто розглядати в трьох аспектах:

– динамічному – як процес руху від цілей до результатів, який характеризується безперервністю, послідовністю, оперативністю в розв'язанні загальних та окремих завдань;

– змістовному – як сукупність елементів і форм людської культури, що виражена в знаннях про природу, суспільство, мислення, техніку й засоби діяльності; способи діяльності, які втілені в уміння та навички особистості; досвіді творчої, пошукової діяльності в розв'язанні нових для суспільства й особистості проблем; нормах ставлення до світу, природи, суспільства, один до

одного, до себе, тобто в системі вольової, моральної, естетичної та емоційної вихованості;

– технологічному – як систему інструментування та оптимізації, які забезпечують вибір і реалізацію гуманістично орієнтованих принципів, форм і методів (Зінченко, 2013: 90).

Якість освітнього процесу залежить від змісту, форм і методів навчання, навчально-методичного, матеріально-технічного й ресурсного забезпечення. Саме на відповідності змісту, моделей підготовки, методики, технологій навчання, організаційних форм, методів, засобів освітнього процесу сучасним суспільним викликам акцентує увагу Н. Дворнікова. Дослідниця вважає, що не стільки зміни чи будь-які нововведення свідчать про модернізацію освітнього процесу відповідно до сучасних потреб, скільки результативність змін, які були впроваджені в ході модернізації. Поліпшення якості підготовки фахівців буде ознакою якісних перетворень освітнього процесу (Дворнікова, 2009: 49).

Погоджуємося з думкою В. Зінченка, що освітній процес у вищій школі доцільно розглядати як систему взаємодії та ефективного функціонування програмно-планового, організаційного, інформаційного, комунікативного, навчально-методичного, виробничого, науково-дослідного, самоосвітнього й контрольно-оцінного компонентів із метою організації та управління професійним, особистісним розвитком студентів відповідно до встановлених результатів навчання. Власне, кожен із зазначених компонентів спрямований на виконання певних завдань освітнього процесу, зокрема:

– *планово-програмний компонент* передбачає розробку на основі вимог суспільства й ринку праці навчальних планів та освітніх програм, які забезпечать професійне становлення та особистісний розвиток компетентного вчителя в процесі професійної підготовки;

– *організаційний компонент* повинен на основі наявних планів та освітніх програм реалізувати різні форми проведення занять із метою активізації пізнавальної діяльності студентів щодо ефективного набуття ними професійно значущих знань, умінь і навичок;

– *інформаційний компонент* спрямований на різноманітне формування та подання навчальної інформації з урахуванням принципів науковості, доступності, наступності, міжпредметності, фундаментальності, новизни;

– *навчально-методичний компонент* характеризується ґрунтовною розробкою навчально-методичного забезпечення всіх видів навчальної

діяльності студентів з урахуванням особливостей сучасних форм, методів і засобів навчання;

– *комунікативний компонент* забезпечує передачу знань, умінь і навичок, досвіду діяльності завдяки організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладача й студентів;

– *виробничий компонент* передбачає організацію та змістовне наповнення діяльності студентів з опанування навичками практичної діяльності, набуття досвіду професійно-педагогічної діяльності;

– *науково-дослідний компонент* спрямований на інтеграцію освітнього процесу й науково-дослідної роботи, що забезпечить опанування студентами навичок дослідницької діяльності; відповідність освітнього процесу сучасним тенденціям розвитку науки, техніки, виробництва;

– *компонент самоосвіти й саморозвитку* передбачає створення викладацьким та управлінським складом закладу вищої освіти умов свідомого самостійного набуття студентами знань і умінь, розвитку їхніх особистісних якостей для подальшої успішної реалізації в житті й професійній діяльності;

– *контрольно-оцінний компонент* забезпечує наявність системи контролю та оцінювання різних видів діяльності студентів у процесі професійного й особистісного розвитку (Зінченко, 2013: 92–93).

Визначаючи якість планово-програмного компонента, варто зазначити, що він безпосередньо пов'язаний із метою освітнього процесу, яка полягає в якісній професійній підготовці майбутніх вчителів і ґрунтується на задоволенні їхніх освітніх потреб, забезпеченні професійними знаннями, уміннями, навичками, компетенціями. Власне якісний освітній процес повинен забезпечити максимальну реалізацію цілей, інтересів і потреб майбутніх учителів, а також вимог сучасної школи й суспільства щодо підготовки компетентного вчителя. Окрім того, важливою ознакою якості планово-програмного компонента освітнього процесу є ефективність освітніх програм, в яких визначено основні характеристики, особливості протікання підготовки майбутніх учителів; форми, методи, умови опанування професійними знаннями, навичками, компетенціями. Освітня програма – це відбиття розвитку й взаємодії суб'єктів освітнього простору (викладачів, студентів, усіх зацікавлених сторін).

Застосування в процесі підготовки майбутніх вчителів інноваційних форм і методів проведення навчальних занять, які активізують навчально-пізнавальну діяльність студентів, відбиває орга-

нізаційний компонент освітнього процесу. Варто широко впроваджувати проблемні й інтегровані лекції на основі інформаційних технологій із метою активізації мисленнєвої діяльності студентів. Семінарські заняття повинні модифікуватися в заняття дослідницького й міждисциплінарного формату, проводиться у формі диспутів, конференцій, колоквиумів із використанням інтерактивних методів. Власне такий формат навчання сприятиме формуванню критичного, творчого мислення майбутніх учителів.

У процесі професійної підготовки важливо ознайомлювати студентів із новітніми досягненнями педагогічної науки. Власне, якість інформаційного компонента освітнього процесу має забезпечити своєчасність наукової інформації таким чином, аби фактична новизна знань була зображена в процесі взаємодії викладача зі студентами. Головними характеристиками інформаційного компонента є:

1) рівень відповідності навчального матеріалу сучасним досягненням науково-технічного й технологічного прогресу, культури, мистецтва;

2) ступінь забезпечення фундаментальності знань;

3) доступність навчального матеріалу, логічність побудови й передачі в процесі навчання;

4) наявність різноманітних джерел інформації для програмного й поглибленого опанування навчальним матеріалом;

5) рівень комп'ютеризації та використання сучасних інформаційних технологій.

Для ефективної організації освітнього процесу вагоме значення має розробка викладачами якісного методичного забезпечення, яке сформує набуття студентами відповідних навичок і досвіду професійної діяльності як під час практичних занять, так і в ході педагогічної практики. Проведення практично-семінарських занять вимагає наявності різноманітних методичних та інструктивних матеріалів, розробки й застосування різноманітних, диференційованих завдань, алгоритмів їхнього розв'язання, можливості здійснювати індивідуальну, групову, колективну діяльність. Навчально-методичне забезпечення – це комплекс різноманітних матеріалів, які повинні спрямувати діяльність студента на ефективне набуття професійних знань, умінь, навичок, формування професійних компетенцій. Якість розробки навчально-методичних комплексів стає своєрідним джерелом синергії освітнього процесу.

Якщо процес навчання розглядати як продуктивну взаємодію викладача й студентів, тоді освітній процес в закладі вищої освіти є компо-

зицією їхньої спільної діяльності згідно з окресленою метою, завданнями й характеристиками. Якість освітнього процесу буде визначатися ефективністю організованої викладачем суб'єкт-суб'єктної взаємодії та рівнем застосування активних методів навчання. Для студентів за умов організації такої діяльності важливою стає не лише інформація, а й особистість викладача, який «постає як консультант, організатор середовища навчання, своєрідний посередник між студентом і соціальним досвідом у формі культури» (Буряк, 2010: 28). Власне, залучення студента до діалогу змушує його думати, розмірковувати, аналізувати, шукати додаткову інформацію, шляхи спільного прийняття рішень. Діалог виступає не як запланована ситуація на навчальному занятті, а як форма й спосіб життєдіяльності суб'єктів навчання. Взаємодія учасників в освітньому процесі втрачає формальність, функціоналізм і набуває рис міжособистісного, міжсуб'єктного спілкування. Через це викладач потребується як особистість, а не як функціонер; його внутрішній особистісний світ стає частиною змісту освіти. Окрім того, відчуття особистої взаємодії викладача й студентів сприяє отриманню задоволення від навчання та підвищення мотивації; це відчуття може бути посилене завдяки добре підготовленим матеріалам для самостійного вивчення та двостороннього спілкування; інтелектуальне задоволення та мотивація сприяють досягненню цілей навчання та використанню відповідних форм і методів; атмосфера, мова «дружньої бесіди» сприяє створенню відчуття реальної комунікації; інформація, яка передається в процесі розмови в неофіційній формі, легко засвоюється та запам'ятовується; окрім того, концепція «розмовного спілкування» може успішно використовуватися з різними технологіями навчання (Holmberg, 1994: 115–116). Використання активних методів навчання (метод проєктів, кейс-метод, ігрові методи, проблемні, дискусійні методи й інші) створює інтелектуальне тло практичного заняття, сприяє якості підготовки майбутніх вчителів. Саме така організація навчання стає спільною діяльністю викладача й студентів на шляху досягнення максимальних навчальних результатів.

Важливим фактором, який впливає на якість сучасного освітнього процесу, є організація практичної підготовки майбутніх вчителів. Робота студентів на практичних заняттях і проходження ними педагогічної практики потребує розробки ґрунтовного, багатоаспектного методичного супроводу й пошуку нових шляхів опанування студентами навичок професійної діяльності. Зокрема,

навчання через практику уможливило саморефлексію майбутніх вчителів, пов'язану з власними практичними діями, а також дозволяє робити висновки з досвіду, вдосконалювати професійну компетентність (Sobieszczyk, Wojciechowska, 2015: 54). Окрім того, закладу вищої освіти важливо забезпечити реалізацію цілісної програми педагогічної практики, наявність професійних завдань різного рівня складності, врахування міжпредметних зв'язків, а також вимог сучасної школи до якості професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів. З огляду на це, необхідно планувати, організовувати й впроваджувати такий процес практичної підготовки майбутніх учителів, який забезпечив би їх не лише теоретичними фаховими знаннями, навичками, а також вміннями, що пов'язані з практичним застосуванням як під час педагогічних практик, так і в повсякденній шкільній праці. Саме тому варто тісніше пов'язувати теорію навчання з практикою, щоб майбутній вчитель, починаючи професійну діяльність, мав можливість діагностувати, ретельно аналізувати навчальні й виховні проблеми, з якими він обов'язково стикатиметься під час праці (Kienig, Suplicka, 2018: 133–134).

Можемо окреслити вимоги до якості виробничого компонента освітнього процесу:

1) практико орієнтована спрямованість освітнього процесу, відповідність сучасним вимогам суспільства й нової школи;

2) забезпеченість на всіх рівнях практичної підготовки майбутніх учителів.

Безумовно, якість сучасного освітнього процесу залежить від рівня науково-дослідної роботи. Науково-дослідна підготовка є невіддільною складовою частиною формування конкурентоспроможного вчителя, формує його готовність до сприйняття нових знань, апробації та впровадження в професійну діяльність досягнень педагогічної науки, науково обґрунтованого підходу до супроводу інноваційних процесів. Залучення майбутніх вчителів до науково-дослідної роботи сприяє засвоєнню навчального матеріалу не як абстрактного, відірваного від життя, а як причетного до наявних сучасних проблем педагогічної науки, з якими доведеться стикатися в професійно-педагогічній діяльності.

Зазначимо, що в процесі підготовки набуття студентами практичних навичок і певного досвіду професійної діяльності залучення до науково-дослідної роботи ґрунтується на можливостях їхньої самостійної діяльності й саморозвитку. Потреба в самореалізації базова для розвитку особистості, а тому якість освітнього процесу в

закладі вищої освіти має спрямовуватися на створення достатніх умов для втілення мотиваційного механізму саморозвитку майбутнього вчителя. Власне, основою розробки такого механізму повинні виступати окреслені цілі самостійної діяльності студентів. Ефективність самостійної роботи студентів певним чином залежить від своєчасного надання допомоги в усвідомленні освітніх проблем, проєктуванні й реалізації індивідуальної чи групової самостійної діяльності, підтримці й вірі в успіх їхньої праці. Якість самоосвітнього компонента освітнього процесу залежить від чіткого й ґрунтовного визначення сутності самостійної діяльності студентів у процесі навчання, форм її виконання, наявності диференційованих і різнорівневих завдань, навчально-методичного супроводу, що уможливить виконувати самостійну роботу на основі наявних знань і сприятиме здобуванню нового досвіду, створенню системи цінностей.

Важливим компонентом освітнього процесу у вищій школі, який суттєво впливає на його якість, є контроль-оцінний. Оцінювання супроводжує процес навчання на всіх етапах, наскрізно пронизуючи процес підготовки майбутніх вчителів, дає уявлення щодо якості взаємного впливу процесуальної та результативної характеристик освітнього процесу. Різноманітна діяльність студентів у закладі вищої освіти набуватиме сенсу лише тоді, коли створені й забезпечені умови визначення рівня їхніх базових і поточних знань, умінь і навичок, динаміки формування професійно значущих якостей, готовності до професійно-педагогічної діяльності. Саме тому важливою ознакою якості освітнього процесу є сформована система оцінювання професійного зростання студента з

чітко визначеними критеріями щодо всіх видів навчально-пізнавальної діяльності. Водночас така система буде дієвою тільки тоді, коли її основні положення доведено до кожного студента.

Висновки. Таким чином, зазначимо, що всі компоненти освітнього процесу взаємопов'язані, взаємозалежні й цілісно впливають на його якість. Так, зокрема, якість планово-програмного компонента формує вимоги до сутності та якості всіх інших компонентів освітнього процесу. Недостатній рівень якості організаційного компонента негативно впливає насамперед на ключовий компонент освітнього процесу – виробничий. Отже, якість освітнього процесу як багатокомпонентної системи потребує визначення чітких параметрів, установлення чинників ефективного впливу на якість кожного компонента зокрема й системи загалом.

Отже, на основі аналізу окресленої проблеми можемо констатувати, що якість освітнього процесу у вищій школі виступає вагомим чинником поліпшення якості професійної підготовки майбутніх учителів. Ефективність освітнього процесу полягає в прагненні й максимальному наблизенні його результатів до сучасних вимог і викликів суспільства щодо якості підготовки вчителів при мінімальних витратах і мінімальних негативних наслідках. Окрім того, якісний освітній процес як система взаємодій планово-програмного, організаційного, інформаційного, комунікативного, навчально-методичного, виробничого, науково-дослідного, самоосвітнього й контроль-оцінного компонентів спрямований на забезпечення головної мети вищої школи – підготовки компетентного вчителя, висококваліфікованого фахівця, потрібного на освітньому ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архангельский С. И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы: учебно-методическое пособие. Москва : Высшая школа, 1980. 368 с.
2. Буряк В. К. Викладач університету: вимоги до особистісних і професійних рис. *Вища школа*. 2010. № 3–4. С. 11–35.
3. Дворнікова Н. С. Педагогічні умови модернізації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2009. 185 с.
4. Зінченко В. О. Моніторинг якості навчального процесу у вищому навчальному закладі : монографія. Луганськ : Вид-во ДЗ ЛНУ ім. Тараса Шевченка, 2013. 360 с.
5. Лурье Л. Способно ли образование стать опорой новому поколению? *Alma mater*. 2009. № 10. С. 30–35.
6. Основы вузовской педагогики : учеб. пособие / ред. Н. В. Кузьмина. Ленинград : Изд-во Ленингр. ун-та, 1972. 311 с.
7. Сухарніков Ю. В. Концептуальні підстави розробки і впровадження національної рамки (академічних) кваліфікацій України. *Вища школа*. 2012. № 3. С. 16–38.
8. Holmberg B. *Theory and Practice of Distance Education*. London; New York : Taylor & Francis, 1994. 261 s.
9. Kienig A., Suplicka A. Nowa perspektywa praktycznego kształcenia nauczycieli. *Pedagogika Szkoły Wyższej*. 2018. № 1 (22). S. 133–143.
10. Sobieszczyk M., Wojciechowska K. Praktyki pedagogiczne drogą do mistrzostwa w zawodzie nauczyciela. *Przegląd Pedagogiczny*. 2015. № 1. S. 51–60.

REFERENCES

1. Arhangelskiy S. I. Uchebnyiy protsess v vysshey shkole, ego zakonomernyye osnovy i metody [The educational process in higher education, its regular principles and methods] : ucheb.-metod. posobie. Moskva : Vysshaya shkola, 1980. 368 s. [in Russian].
2. Buriak V. K. Vykladach universytetu: vymohy do osobystisnykh i profesiinykh rys [University teacher: requirements for personal and professional traits]. Vyscha shkola. 2010. № 3–4. S. 11–35 [in Ukrainian].
3. Dvornikova N. S. Pedagogichni umovy modernizatsii navchalno-vykhovnoho protsesu u vyshchykh navchalnykh zakladakh [Pedagogical conditions for modernization of educational process in higher educational establishments] : 13.00.04. Kyiv, 2009. 185 s. [in Ukrainian].
4. Zinchenko V. O. Monitorynh yakosti navchalnoho protsesu u vyshchomu navchalnomu zakladi [Monitoring the quality of the educational process in a higher education institution] : monohrafiia. Luhansk : Vyd-vo DZ LNU im. Tarasa Shevchenka, 2013. 360 s. [in Ukrainian].
5. Lure L. Sposobno li obrazovanie stat oporoy novomu pokoleniyu? [Is education able to support the new generation?] Alma mater. 2009. № 10. S. 30–35 [in Russian].
6. Osnovy vuzovskoy pedagogiki [Fundamentals of university pedagogy] : ucheb. posobie / red. N. V. Kuzmina. Leningrad : Izd-vo Leningr. un-ta, 1972. 311 s. [in Russian].
7. Sukharnikov Yu. V. Kontseptualni pidstavy rozrobky i vprovadzhennia natsionalnoi ramky (akademichnykh) kvalifikatsii Ukrainy [Conceptual bases for the development and implementation of Ukraine's national qualifications framework]. Vyscha shkola. 2012. № 3. S. 16–38 [in Ukrainian].
8. Holmberg B. Theory and Practice of Distance Education. London; New York: Taylor & Francis, 1994. 261 s. [in English].
9. Kienig A., Suplicka A. Nowa perspektywa praktycznego ksztalcenia nauczycieli. Pedagogika Szkoły Wyższej. 2018. № 1 (22). S. 133–143 [in Polish].
10. Sobieszczyk M., Wojciechowska K. Praktyki pedagogiczne drogą do mistrzostwa w zawodzie nauczyciela. Przegląd Pedagogiczny. 2015. № 1. S. 51–60 [in Polish].